

Ministerineuvoston ehdotus: kulttuuripoliittinen yhteistyöohjelma 2021–2024

1. Yhteenveto

Kulttuurilla ja medialla on ratkaisevan tärkeä tehtävä pohjoismaisessa yhteistyössä. Pohjoismaiden välinen kulttuuriyhteistyö oli lähtökohta Pohjoismaiden ministerineuvoston perustamiselle vuonna 1971. Kulttuuri ja kielet yhdistävät pohjoismaalaisia yli rajojen. Ensikontakti naapureihin avautuu monille esimerkiksi naapurimaiden kirjojen, televisiosarjojen ja musiikin kautta, ja niin virallisella kuin epävirallisellakin pohjoismaisella yhteistyöllä on tärkeä tehtävä näiden kontaktien tarjoamisessa.

Pohjoismaiden kulttuuriministerineuvosto (MR-K) esittää täten uuden nelivuotisen kulttuuripoliittisen yhteistyöohjelman (2021–2024): *Taide ja kulttuuri – kestävän kehityksen vauhdittajat Pohjolassa*.

Yhteistyöohjelman lähtökohtana ovat Pohjoismaiden ministerineuvoston visio 2030 *Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue* sekä siihen liittyvä ministerineuvoston toimintasuunnitelma. Yhteistyöohjelma konkretisoi aiheita, joiden parissa kulttuurisektorin tulee työskennellä seuraavat neljä vuotta voidakseen edistää vision saavuttamista.

Kulttuuripoliittinen yhteistyöohjelma arvioidaan ohjelmakauden puolivälissä.

Yhteistyöohjelmaan tullaan liittämään viiden pohjoismaisen kulttuurilaitoksen strategiset mandaatit vuosiksi 2021–2024 (niitä valmistellaan parhaillaan).

2. Taustaa

Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön nykyinen strategia 2013–2020 päättyy vuodenvaihteessa. Tämän takia ollaan laadittu uusi nelivuotinen kulttuuripoliittinen yhteistyöohjelma (2021–2024), jonka kulttuuriministerit hyväksyivät 28. lokakuuta 2020.

Islannin, Tanskan, Suomen ja Ahvenanmaan virkamiehistä koostuva työryhmä valmisteli yhteistyöehdotuksen yhdessä sihteeristön kanssa. Työ kesti puolitoista

vuotta, ja siinä edettiin ”tyvestä puuhun”, niin että Pohjoismaiden taide- ja kulttuurikentän relevantit toimijat, kuten toimialajärjestöt, viranomaiset, kulttuurilaitokset ja nuorisojärjestöt, saivat esittää omat ehdotuksensa ja keskustella siitä, mikä heille oli relevanttia pohjoismaisessa yhteistyössä. Myöhemmässä vaiheessa yhteistyöohjelmaluonnokseen pyydettiin kirjalliset lausunnot sekä mainituilta tahoilta että Pohjoismaiden neuvoston Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnalta sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston kulttuurilaitoksilta. Yhteistyöohjelma on jalkautettu myös ministerineuvoston eri sektoreilla.

Kulttuuripoliittisen yhteistyöohjelman 2021–2024 tulee vahvistaa kulttuurisektorin yhteenkuuluvuutta, kehitystä ja yhteistyötä kaikkialla Pohjoismaissa. Tavoitteena on elävöittää kulttuuriperintöä sekä edistää osallistavaa ja uutta luovaa pohjoismaista taidetta ja kulttuuria, jotka samalla auttavat profiloimaan Pohjoismaita kestävä, kilpailukykyisenä ja houkuttelevana kulttuurialueena.

3. Ehdotus

Kulttuuri on läpikäyvä kantava voima, joka luo yhteiskunnissamme luottamusta erityisesti pyrkimykseemme saavuttaa tavoitteemme vihreästä Pohjolasta, kilpailukykyisestä Pohjolasta ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta. Taide- ja kulttuurielämykset opettavat meitä ymmärtämään itseämme ja toisiamme.

Yhteistyöohjelmassa on kolme toiminta-aluetta ja kolme päätavoitetta.

Vihreä Pohjola

Päätavoite: Vihreä kulttuurielämä nykyisille ja tuleville sukupolville.

Edistetään uusia aloitteita, ideoita ja osaamista vihreiksi taide-, kulttuuri- ja mediapoliittisiksi panostuksiksi. Nostetaan keskiöön luovat alat vihreän tuotannon ja kulutuksen edelläkävijöinä. Edistetään kulttuuriperinnön vihreää säilyttämistä, käyttöä ja kehitystä kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

Kilpailukykyinen Pohjola

Päätavoite: Uutta luova taide ja kulttuuri vahvistavat Pohjoismaiden asemaa maailmankartalla houkuttelevana ja näkyvänä kulttuurialueena.

Tuetaan taiteilijoiden ja kulttuuritoimijoiden toimintamahdollisuuksia sekä Pohjoismaissa että niiden ulkopuolella. Profiloidaan Pohjoismaita houkuttelevana ja luovana alueena, mikä lujittaa Pohjoismaiden yhteistä kilpailukykyä. Tutkitaan uusia mahdollisuuksia kulttuuri- ja media-alan kansainvälisessä yhteistyössä.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Päätavoite: Tasa-arvoinen ja osallistava taide- ja kulttuurielämä, joka on avoin kaikille kaikkialla Pohjoismaissa.

Edistetään vapaata ja avointa ilmaisukulttuuria, joka riippumattomuusperiaatetta kunnioittaen edistää keskustelu-, kohtamis- ja demokratiafoorumia ja tukee taiteellista vapautta, sananvapautta ja median vapautta Pohjoismaissa ja kansainvälisesti. Edistetään osallistavaa ja kaikille avointa taide- ja kulttuurielämää, jossa myös lapset ja nuoret voivat olla mukana sekä aloitteentekijöinä että toteuttajina, osallistujina ja yleisönä. Viitotetaan tietä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen ja edistetään pohjoismaisten naapurimaiden kulttuurin ja kielten saatavuutta ja tuntemusta.

4. Lapset ja nuoret, tasa-arvo ja kestävä kehitys

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma, sukupuolten tasa-arvo ja kestävä kehitys sisällytetään Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön myös kulttuurisektorilla. Lapset ja nuoret ovat tärkeitä sekä aloitteentekijöinä, osallistujina, tekijöinä että kohderyhmänä. Tasa-arvo on edellytys Pohjoismaiden elinvoimaiselle kulttuurielämälle, ja tasa-arvoinen kulttuurielämä voi viitoittaa tietä tasa-arvoon myös muilla yhteiskunnan osa-alueilla. Kulttuuri- ja mediapanostukset edistävät myös Pohjoismaiden yhteiskuntien kestävyyttä ja demokraattisuutta.

5. Yhteistyö ja organisointi

Pohjoismaiden ministerineuvoston kulttuuriyhteistyötä johtaa ja siitä vastaa kulttuuriministerineuvosto (MR-K). Kulttuuriyhteistyön virkamieskomitea (ÄK-K) johtaa kulttuuripoliittisten ehdotusten valmistelua kulttuuriministerien käsittelyä ja päätöksentekoa varten. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö valmistelee ministerineuvostossa ja sen alaisessa virkamieskomiteassa käsiteltävät asiat ja varmistaa, että kaikki kulttuuripoliittiset päätökset pannaan täytäntöön käytännössä.

Kulttuuriministerineuvoston alaisuudessa on viisi kulttuurilaitosta: Pohjolan-talo Reykjavikissa, Pohjolan-talo Färsaarilla, Pohjola-instituutti Grönlannissa, Pohjola-instituutti Ahvenanmaalla ja Pohjoismainen kulttuuripiste Helsingissä. Pohjoismainen kulttuuripiste hallinnoi kulttuuriministerineuvoston kulttuuritukiohjelmia, eli Kulttuuri- ja taideohjelmaa, Pohjoismaiden ja Baltian maiden kulttuurialan liikkuvuusohjelmaa sekä lapsille ja nuorille suunnattua Volt -kulttuuri- ja kieliohjelmaa. Kulttuurilaitokset ovat strategisesti tärkeitä kulttuuripoliittisen yhteistyöohjelman ja sen myötä myös vision toteutukselle.

6. Budjetti ja vaikutukset resursseihin

Kulttuuriministerineuvostolla on Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetissa oma budjettikehys ja itsenäinen budjettivalta.

Kulttuuriministerien vuoden 2021 budjettikehys on 161,858 miljoonaa Tanskan kruunua, jossa on 6,9 prosentin leikkaus vuoteen 2020 verrattuna. Yhteistyöministerit

ovat lisäksi sisällyttäneet vuosia 2022–2024 koskevaan alustavaan budjettisuunnitelmaansa yhteensä 19,4 prosentin leikkauksen, joka tehdään kulttuuriministerineuvoston budjettiin asteittain kyseisten vuosien aikana.

Tämä johtaa muutoksiin varojen jakautumisessa eri budjettierien kesken kulttuurisektorilla ja yleisen toimintatason alenemiseen.

Kaikkia kulttuuriministerineuvoston alaisia budjettieriä supistetaan vähintään 5 prosenttia vuonna 2021, lukuun ottamatta Pohjoismaista elokuva- ja televisiorahastoa. Strategisten panostusten budjettieriä supistuu 32 prosenttia 11,427 miljoonasta Tanskan kruunusta 7,773 miljoonaan Tanskan kruunuun, joten mahdollisuudet kulttuuripoliittisesti tärkeiden panostusten ja aloitteiden käynnistämiseen heikkenevät entisestään.

Kulttuuriministerit arvioivat ohjelmakauden aikana, mitkä hankkeet, organisaatiot ja ohjelmat (jotka tällä hetkellä saavat varoja budjetista) ovat yhteistyöohjelman tavoitteiden kannalta kaikkien tärkeimpiä ja mitkä joutuvat tyytymään vähempään budjetin supistuessa entisestään.

Päätetyt budjettikehykset
2021: 161,858 milj. DKK

Seuraavien vuosien alustavat budjettikehykset
2022: 154,608 milj. DKK
2023: 147,358 milj. DKK
2024: 140,108 milj. DKK

TAIDE JA KULTTUURI – KESTÄVÄN KEHITYKSEN VAUHDITTAJAT POHJOLASSA

KULTTUURIPOLIITTINEN YHTEISTYÖOHJELMA 2021–2024

Rakenne:

1. Esipuhe
2. Johdanto
3. Strategiset painopistealueet

LIITE

Yhteistyön organisointi ja yhteistyö kansainvälisten toimijoiden kanssa
Kestävä kehitys, tasa-arvo sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma
Yhteistyöohjelman arviointi
Toimintasuunnitelman kaksitoista yleistavoitetta
Toimintasuunnitelman aloitteet, joissa kulttuurisektori on mukana

1. Esipuhe

Kulttuurilla ja medially on ratkaisevan tärkeä tehtävä pohjoismaisessa yhteistyössä. Pohjoismaiden välinen kulttuuriyhteistyö oli itse asiassa lähtökohta Pohjoismaiden ministerineuvoston perustamiselle vuonna 1971. Kulttuuri ja kielet yhdistävät pohjoismaalaisia yli rajojen. Ensikontakti naapureihin avautuu monille esimerkiksi naapurimaiden kirjojen, televisiosarjojen ja musiikin kautta. Pohjoismaiden kulttuurielämä on monipuolista, ja siinä on tilaa erilaisuudelle, uteliaisuudelle ja kehitykselle. Pohjoismaista kulttuurielämää, Pohjoismaiden kieliä ja mediaa tulee vaalia. Me, Pohjoismaiden kulttuuriministerit, tulemme toimimaan sen puolesta, että pohjoismainen kulttuurielämä ja siihen osallistuminen vahvistuisivat sekä Pohjoismaissa että niiden ulkopuolella.

Kulttuuriyhteistyö on kestävä vihreän yhteiskuntakehityksen keskeinen vauhdittaja. Se tarjoaa sekä dialogeja että konkreettisia ratkaisuja ja osallistuu nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvien ehtojen turvaamiseen. Taide, kulttuuri ja media luovat yleisöareenoita, ja niillä on tärkeä tehtävä päiväjärjestyksen määrittäjinä. Ne myös auttavat meitä käsittelemään ilmastokriisin kaltaisia globaaleja haasteita.

Me tuemme luovia aloja ja tunnustamme niiden suuren merkityksen sekä alueellisesti Pohjoismaissa, että kansainvälisellä näyttämöllä. Luovilla aloilla ja kulttuurielämällä on ratkaisevan tärkeä rooli Pohjoismaiden kilpailukyvyyn ja kansainvälisen kiinnostavuuden vahvistamisessa.

Pyrimme myös edistämään tasa-arvoista, esteetöntä ja osallistavaa pohjoismaista kulttuurielämää, jolla on merkitystä entistäkin useammalle ihmiselle ja kulttuuritoimijalle, ja puolustamme median vapautta Pohjoismaissa. Kaikkien tulee Pohjoismaissa voida ilmaista vapaasti mielipiteensä ja osallistua aktiivisesti kulttuurielämään. Tähän liittyy kiinteästi myös, että kuulemme lapsia ja nuoria, sillä se on tärkeää tässä ja nyt, ei ainoastaan tulevaisuudessa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kulttuuripoliittinen yhteistyöohjelma viitoittaa ja määrittää kulttuurisektorin tärkeimpien poliittisten painopistealueiden suunnan ohjelmakaudella 2021–2024. Samalla se vahvistaa ministerineuvoston toimintasuunnitelmaa ja sen 12:ta tavoitetta Vision 2030 toteuttamiseksi. Aiomme toimia sen puolesta, että kulttuuriyhteistyöllä on vastedeskin ratkaiseva rooli toteutettavassa ministerineuvoston Visiosta 2030, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue.

Joy Mogensen

Kulttuuriministeri, Tanska

Pohjoismaiden ministerineuvoston Tanskan-puheenjohtajakausi 2020

Pohjoismaiden ministerineuvoston visio, jonka Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät 20.6.2019

2 Johdanto

Pohjoismaiden kulttuuriministerien (MR-K) 28.10.2020 hyväksymän kulttuuripoliittisen yhteistyöohjelman lähtökohtana on Pohjoismaiden kulttuurielämä. Ohjelman on tarkoitus auttaa toteuttamaan Pohjoismaiden ministerineuvoston visiota, jonka mukaan Pohjola on vuonna 2030 maailman kestävin ja integroitunein alue, sekä vision kolmea strategista painopistealuetta, jotka ovat vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Yhteistyöohjelma toimii vuorovaikutuksessa toimintasuunnitelman 12 tavoitteen kanssa ja nimeää kulttuurisektorin konkreettiset ja keskeiset aihealueet. Se määrittää suuntaviivat kulttuuriministerien yhteistyölle ja sille, miten kulttuuri, taide ja mediat voivat osaltaan turvata vihreän, kilpailukykyisen ja sosiaalisesti kestävä Pohjolan. Se määrittää myös kulttuurisektorin keskeiset, konkreettiset painopistealueet. Yhteistyöohjelma tukee myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteita.

Kulttuuripoliittinen yhteistyöohjelma 2021–2024 vahvistaa kulttuurisektorin yhteenkuuluvuutta, kehitystä ja yhteistyötä kaikkialla Pohjoismaissa. Tavoitteena on elävöittää kulttuuriperintöä sekä edistää osallistavaa ja uutta luovaa pohjoismaista taidetta ja kulttuuria, jotka samalla auttavat profiloimaan Pohjoismaita kestävä, kilpailukykyisenä ja houkuttelevana kulttuurialueena.

Median, taiteen ja kulttuurin on oltava vapaita. Niiden on voitava toimia vapaasti, ja niitä on voitava luoda ja levittää vapaasti. Sen vuoksi riippumattomuuden periaate onkin kulttuuripoliittisen yhteistyön yhteinen arvo-perusta.

Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön perusedellytys on pohjoismaisen hyödyn periaate, jonka mukaan yhteistyötä tehdään alueilla, joilla Pohjoismailla on yhteisiä etuja tai haasteita ratkaistavaksi. Kokemustenvaihto, osaaminen sekä osaamisen kehittäminen ja verkostoituminen tarjoavat entistä paremmat mahdollisuudet tehokkuudelle ja kehitykselle.

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma, sukupuolten välinen tasa-arvo ja kestävä kehitys sisällytetään ohjelmaan osana Pohjoismaiden ministerineuvoston työtä. Lapset ja nuoret ovat tärkeitä sekä aloitteentekijöinä, osallistujina, tekijöinä että kohderyhmänä. Tasa-arvo on edellytys Pohjoismaiden elinvoimaiselle kulttuurielämälle, ja tasa-arvoinen kulttuurielämä voi viitoittaa tietä tasa-arvoon myös muilla yhteiskunnan osa-alueilla. Kulttuuri- ja mediapanostukset /vahvistavat myös pohjoismaisten yhteiskuntien kestävyttä ja demokratiaa.

Ruohonjuuritason yhteydet ja kulttuurivaihto ovat globaalissa maailmassa yhä tärkeämpää, ja taiteellinen vapaus, sananvapaus ja median vapaus ovat tärkeitä myös kansainvälisessä yhteistyössä. Investoinnit, joita näille alueille tehdään globaaleista kriiseistä, kuten koronapandemiasta huolimatta, ovat ratkaisevan tärkeitä Pohjoismaiden demokraattisille ja siten myös kestäville yhteiskunnille.

Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön lähtökohtana on, että kaikilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen, syrjimätön ja esteetön taide- ja kulttuurielämä edistää pohjoismaista yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, mutta edellyttää myös uusia ja rakenteellisia toimia. Yhteistyöohjelma painottaakin monimuotoisuutta ja osallistamista sosioekonomisesta taustasta, etnisyydestä, uskonnosta, vammaisuudesta, turvapaikanhakijastatuksesta, iästä ja muista identiteetti- ja tiluokista riippumatta. Alkuperäiskansojen ja kansallisten vähemmistöjen huomioon ottamista korostetaan tarpeen mukaan.

Tutkimukseen perustuvilla selvityksillä sekä kulttuuri- ja mediatilastoilla varmistetaan kulttuuriyhteistyön politiikan kehityksen tietopohjaa ja merkitysevyyttä.

3 Strategiset painopistealueet

Kulttuuri on kantava voima, joka on mukana kaikessa ja luo yhteiskunnissamme luottamusta erityisesti pyrkiessämme kohti vihreää, kilpailukykyistä ja sosiaalisesti kestävää Pohjolaa.

Taide- ja kulttuurielämykset antavat meille keinoja ymmärtää itseämme ja toisiamme.

Vihreä Pohjola: Vihreä kulttuurielämä turvaa hyvät elinmahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville.

Pohjoismaiden ministerineuvoston strategisen Vihreä Pohjola -painopistealueen mukaisesti edistämme yhdessä yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen sekä hiilineutraaliutta ja kestävää kierto- ja biotaloutta.

Tavoite: Vihreä kulttuurielämä nykyisille ja tuleville sukupolville

Pohjoismaisella yhteistyöllä luodaan mahdollisuuksia kehittää menetelmiä ja esitellä hyviä esimerkkejä vihreän kulttuurin luomisesta, tuotannosta ja jakelusta. Näitä voidaan esitellä ja jakaa myös muille sektoreille ja näin virkistää sosiaalisesti ja ekologisesti kestävien kulttuurielämysten alueella tehtävää yhteistyötä.

Taiteilijoiden ja luovien alojen toimijoiden näkökulma ja kulttuuriperintöön sisältyvä tieto tarjoavat mahdollisuuksia ja keinoja aikamme suurten haasteiden, kuten ilmastokriisin, ymmärtämiseen ja kohtaamiseen. Taide ja kulttuuri voivat luoda ja välittää elämyksiä, jotka synnyttävät uusia oivalluksia ja tuottavat elämänlaatua tuhlaamatta maapallon resursseja.

Kestävät pienimuotoiset, paikalliset kulttuurielinkeinot parantavat maaseudun elinvoimaa ja edistävät arvokkaiden kulttuurimaisemien säilyttämistä kaikkialla Pohjoismaissa. Aineettomaan kulttuuriperintöön sisältyvän perinnetiedon vaaliminen ja välittäminen edistävät kestävää siirtymää. Harkittu arkkitehtuuri ja muotoilu sekä vihreä ajattelu kaupunkiympäristöjen suunnittelussa auttavat luomaan inhimillisempiä elinympäristöjä.

Vihreä taide- ja kulttuurielämä ovat tärkeitä sekä nykyajan että tulevaisuuden kannalta. Pohjoismaiset kansalaisyhteiskunnat sekä etenkin lapset ja nuoret ovatkin aktiivisia muutosagentteja Pohjoismaiden kulttuurisektorin vihreässä siirtymässä.

Me aiomme:

- Edistää uusia aloitteita, ideoita ja osaamista vihreiksi taide-, kulttuuri- ja mediapoliittisiksi panostuksiksi.
- Nostaa keskiöön luovat alat vihreän tuotannon ja kulutuksen edelläkävijöinä.
- Edistää kulttuuriperinnön vihreää säilyttämistä, käyttöä ja kehitystä kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

Kilpailukykyinen Pohjola: Elinvoimainen taide- ja kulttuurielämä sekä omalla alueellamme että sen ulkopuolella edistävät vihreää kasvua.

Pohjoismaiden ministerineuvoston strategisen Kilpailukykyinen Pohjola -painopistealueen mukaisesti edistämme yhdessä Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovointiin, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon.

Tavoite: Uutta luova taide ja kulttuuri vahvistavat Pohjoismaiden asemaa maailmankartalla houkuttelevana ja näkyvänä kulttuurialueena.

Kansainvälinen huomio lisää pohjoismaisten taiteilijoiden ja kulttuuritoimijoiden näkyvyyttä myös Pohjoismaissa. Pohjoismaiden luovat alat edistävät tunnettujen pohjoismaisten alojen markkinointia, jakelua, investointeja ja näkyvyyttä muillakin yhteiskunnan osa-alueilla ja sektoreilla. Pohjoismainen kulttuuridiplomatia edistää dialogia ja yhteistyötä muiden maiden kanssa ja tukee tavoitteita lisätä pohjoismaisen taiteen ja kulttuurin sekä koko Pohjolan näkyvyyttä ja vahvistaa näiden markkinointia. Tämän huomion ansiosta myös pohjoismaiset kestävyden, innovoinnin ja (digitaalisen) liikkuvuuden mallit saavat lisää kansainvälistä tunnettuutta. Kulttuuriministereiden Pohjoismaiden ulkopuolella käynnistämät kulttuuripoliittiset panostukset vaikuttavat myönteisesti Pohjoismaiden ja ympäröivän maailman väliseen poliittiseen ja taloudelliseen yhteistyöhön monilla eri alueilla.

Naapurimaiden taiteeseen, kulttuuriin ja kieliin liittyvä yhteistyö ja näiden tuntemus tukevat alueen sisäisiä synergioita. Pohjoismainen kulttuuriyhteistyö tuottaa lisäarvoa myös yhteistyössä, jota tehdään globaaleilla foorumeilla, muun muassa arktisella alueella ja siinä yhteydessä Saamenmaalla, sekä relevanteissa kansainvälisissä järjestöissä.

Me aiomme:

- Tukea taiteilijoiden ja kulttuuritoimijoiden toimintamahdollisuuksia sekä Pohjoismaissa että niiden ulkopuolella.
- Profiloida Pohjoismaita houkuttelevana ja luovana alueena, mikä lujittaa Pohjoismaiden yhteistä kilpailukykyä.
- Tutkia uusia mahdollisuuksia kulttuuri- ja media-alan kansainvälisessä yhteistyössä.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola: Osallistava pohjoismainen kulttuurielämä edistää demokratiaa, monimuotoisuutta ja elämänlaatua.

Pohjoismaiden ministerineuvoston strategisen Sosiaalisesti kestävä Pohjola -painopisteen mukaisesti edistämme yhdessä osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia.

Tavoite: Tasa-arvoinen ja osallistava taide- ja kulttuurielämä, joka on avoin kaikille kaikkialla Pohjoismaissa

Pohjoismaiden avoimet, osallistavat ja tasa-arvoiset yhteiskunnat edistävät rikasta, uutta luovaa ja monipuolista kulttuurielämää. Taiteellinen vapaus, sananvapaus ja median vapaus ovat keskeisiä pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön kannalta, ja demokraattinen yhteiskunta nojaa niihin ja niiden toimivuuteen.

Pohjoismaisessa yhteistyössä on tärkeää pystyä virittämään ja edistämään kulttuuripoliittista keskustelua, jossa erilaiset äänet pääsevät kuuluviin. Uudet digitaaliset alustat muuttavat demokratian ja sananvapauden ehtoja, mikä voi korostaa taiteen ja kulttuurin roolia. Myös media- ja informaatiotaidoilla on yhä suurempi merkitys demokraattisiin prosesseihin osallistumisessa ja osallistamisessa. Riippumaton media ja sen tuottama kriittinen ja ratkaisupainotteinen laatujournalistiikka ovat myös tärkeitä rakennettaessa sosiaalisesti kestävää Pohjolaa.

Kulttuurielämän tasa-arvo, osallisuus ja monimuotoisuus edellyttävät uusia järjestelmällisiä toimia, joilla saadaan aikaan rakennemuutoksia. Haasteet liittyvät sekä kulttuuriyleisöön että kulttuurityöntekijöiden työnharjoittamisen ehtoihin, uramahdollisuuksiin, kulttuuritalouteen, valtarakenteisiin ja erilaisiin tunnustamis- ja valintamekanismeihin.

Lapsia ja nuoria priorisoidaan sekä aloitteentekijöinä, osallistujina, tekijöinä että kohderyhmänä. Vahvemmat panostukset lasten ja nuorten kykyyn omaksua pohjoismaisia kieliä ja kulttuureja kasvattavat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja luottamusta ja edistävät myös yhteiskuntien elinvoimaisuutta.

Me aiomme:

- Viedä eteenpäin vapaata ja avointa ilmaisukulttuuria, joka riippumattomuusperiaatetta kunnioittaen edistää keskustelu-, kohtaamis- ja demokratiafoorumeita ja tukee taiteellista vapautta, sananvapautta ja median vapautta Pohjoismaissa ja kansainvälisesti.
- Edistää osallistavaa ja kaikille avointa taide- ja kulttuurielämää, jossa myös lapset ja nuoret voivat olla mukana sekä aloitteentekijöinä että toteuttajina, osallistujina ja yleisönä.
- Viitoittaa tietä kulttuurielämän tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen.
- Edistää pohjoismaisten naapurimaiden kulttuurin ja kielten saatavuutta ja tuntemusta.

LIITE

Yhteistyön organisointi ja yhteistyö kansainvälisten toimijoiden kanssa

Pohjoismaiden ministerineuvosto on Pohjoismaiden hallitusten virallinen yhteistyöelin. Pohjoismaiden, Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin kulttuuriministereillä eli Pohjoismaiden kulttuuriministerineuvostolla (MR-K) on vastuu Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävästä kulttuuriyhteistyöstä ja sen johtamisesta. Kulttuuriyhteistyön virkamieskomitea (ÄK-K) koostuu Pohjoismaiden sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin kulttuuriministeriöiden viranhaltijoista, ja se vastaa kulttuuripoliittisten ehdotusten valmistelusta kulttuuriministerien käsittelyä ja päätöksentekoa varten. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö valmistelee ministerineuvostossa ja sen alaisessa virkamieskomiteassa käsiteltävät asiat ja varmistaa, että kaikki kulttuuripoliittiset päätökset pannaan täytäntöön käytännössä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kulttuurilaitoksilla ja kulttuuritukiohjelmilla on tärkeä tehtävä kulttuuriministerineuvostossa sekä vision että kulttuuripoliittisen yhteistyöohjelman toteutuksessa. Laitosten toiminta ja tukiohjelmien avustukset ulottuvat pitkälle pohjoismaiseen, pohjoismais-balttilaiseen ja kansainväliseen kulttuurielämään, yksittäisiin taiteilijoihin, voittoa tavoittelemattomiin ja julkisiin kulttuuriorganisaatioihin sekä yleisöön, joka osallistuu pohjoismaiseen taiteeseen ja kulttuuriin. Riippumattomuusperiaate on keskeinen lähtökohta Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikessa kulttuuripoliittisessa yhteistyössä.

Pohjoismaiden kulttuuriministerineuvosto tekee yhteistyötä useiden kansainvälisten järjestöjen ja aloitteiden, muun muassa UNESCO:n kanssa, jossa myös Pohjoismaat tekevät tiivistä yhteistyötä. Kulttuuriministerineuvosto osallistuu myös EU:n Itämeren alueen *Priority Area Culture* -kulttuuriyhteistyöhön ja tekee aloitteita arkisen kulttuuriyhteistyön puitteissa.

Pohjoismaiden kulttuuripoliittisella yhteistyöllä on merkitystä sekä ulkomaailmalle että ihmisille kaikkialla Pohjoismaissa, ja se heijastaa Pohjoismaiden yhteistä arvoperustaa. Niin isot kuin pienetkin pohjoismaiset kulttuuripanostukset virkistävät taide- ja kulttuurielämää sekä Pohjoismaissa että niiden ulkopuolella, kannustavat ymmärtämään naapurimaiden kieliä, edistävät luovia aloja ja tukevat osaamisen kehittämistä ja kulttuuri- ja mediatilastojen laatimista. Mediapoliitiikka on integroitu osa pohjoismaista kulttuuripoliittista yhteistyötä.

Kulttuuriyhteistyö ja pohjoismaisten naapurikielten ymmärtäminen edistävät liikkuvuutta ja integraatiota Pohjoismaissa, ja liikkuvuus ja integraatio puolestaan parantavat kulttuurin ja kielten ymmärtämistä. Elokuva- ja tv-tuotanto, kirjallisuuden kääntäminen sekä pohjoismaisen taiteen ja kulttuurin levityksen tukeminen levittävät myös tietoa Pohjoismaiden eri kielistä. Kulttuurisektorilla on ratkaisevan tärkeä rooli virallisessa pohjoismaisessa yhteistyössä, sillä se tarjoaa mahdollisuuden elämyksiin, jotka herättävät kiinnostusta kulttuuriin ja kieliin ja parantavat niiden tuntemusta yli Pohjoismaiden rajojen. Kulttuurisektori tekee yhteistyötä koulutussektorin kanssa hankkeissa ja toimenpiteissä, jotka vahvistavat pohjoismaisten naapurimaiden kielten ymmärtämistä.¹

Tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää tehdä vastedes yhteistyötä muidenkin sektoreiden kanssa, esimerkiksi tasa-arvosektorin, ympäristö- ja ilmastosektorin, elinkeinosektorin, sosiaalisektorin ja digitalisaatiosektorin kanssa.

Kestävä kehitys, tasa-arvo sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma

Kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman tulee näkyä Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikessa työssä. Näiden näkökulmien valtavirtaistaminen (mainstreaming) on edellytys sille, että pystytään toteuttamaan ministerineuvoston visio Pohjolasta maailman kestävimpanä ja integroitu-neimpana alueena vuonna 2030.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että näiden näkökulmien on vaikutettava järjestelmällisesti Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen toimintaan. Niiden on oltava mukana kaikissa suunnittelun, päätöksenteon, toteutuksen ja arvioinnin vaiheissa. Vastuu on niillä päätöksentekooelimillä, työntekijöillä ja toimijoilla, jotka yleensä osallistuvat työhön, ja työssä tulee noudattaa *toimintaperiaatteita kestävä kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön*. [Linkki toimintaperiaatteisiin](#).

Ei riitä, että Pohjoismaiden ministerineuvosto sisällyttää toimintaansa nämä kolme sektorien yhteistä aluetta vain siksi, että siitä on päätetty poliittisesti. Sen on myös eletävä opetustensa mukaisesti ja varmistettava

---

¹ Koulutussektorin yhteistyöohjelmassa kulttuurin merkitys on ilmaistu seuraavasti: Pohjoismaisessa kieliyhteistyössä keskitytään pohjoismaisen kieli- ja kulttuuri-identiteetin yhteisen arvopohjan kehittämiseen samalla kun kielet nostetaan esille seuraavien ajankohtaisten teemojen avulla: Vahvistetaan pohjoismaisia kieliä koskevaa tunnettuutta ja tietoa (yhteiskunnan toimintaa ylläpitävät kielet, viittomakielet ja kansalliset vähemmistökielet) sekä tietoa kielen ja kulttuurin, identiteetin ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden yhteyksistä.

kyseisten alueiden valtavirtaistamisella toiminnan laatu ja merkittävyys. On myös tiedettävä, miten päätökset ja hankkeet vaikuttavat ympäristöön, yhteiskuntaan ja Pohjoismaiden asukkaisiin ja mitä seurauksia niillä on.

Yhteistyöohjelman arviointi

Kulttuuripoliittinen yhteistyöohjelma on nelivuotinen (2021–2024). Ohjelma arvioidaan ennen ohjelmakauden päättymistä. Arvioinnissa tutkitaan muun muassa, onko yhteistyöohjelmassa määritellyt tavoitteet saavutettu ja millä tavalla. Lisäksi selvitetään, onko niistä ollut apua toteutettaessa Pohjoismaiden ministerineuvoston visiota, jonka mukaan *Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue*, sekä vision kolmea strategista painopistealuetta, eli vihreää Pohjolaa, kilpailukykyistä Pohjolaa ja sosiaalisesti kestävää Pohjolaa.

Toimintasuunnitelman kaksitoista yleistavoitetta

Vihreä Pohjola

- Vahvistetaan sellaisten ratkaisujen tutkimusta, kehittämistä ja edistämistä, jotka tukevat hiilineutraaliutta ja ilmastonmuutokseen sopeutumista liikenteen, rakentamisen, elintarvikkeiden ja energian alueilla.
- Edistetään biologisen monimuotoisuuden säilymistä ja Pohjolan luonto- ja merialueiden kestävästä käytöstä.
- Edistetään kierto- ja biotaloutta, kestävästä ja kilpailukykyistä tuotantoa, kestäviä elintarvikejärjestelmiä, resurssitehokkaita ja myrkyttömiä kiertokulkuja Pohjoismaissa.
- Helpotetaan pohjoismaisten kuluttajien mahdollisuuksia valita houkuttelevia ympäristö- ja ilmastoystävällisiä vaihtoehtoja panostamalla yhteistyössä kestävästä kulutuksesta.
- Edistetään kansainvälisen ympäristö- ja ilmastoyhteistyön myönteistä kehitystä, mm. tuomalla esiin pohjoismaisia vihreitä ratkaisuja muualla maailmassa.

Kilpailukykyinen Pohjola

- Tuetaan osaamista ja innovointia sekä helpotetaan vihreän, teknisen ja digitaalisen siirtymän ja kasvavan biotalouden luomien kehitysmahdollisuuksien täysimääräistä hyödyntämistä pohjoismaisissa yrityksissä.
- Kehitetään valmiuksia ja hyvin toimivia työmarkkinoita, jotka vastaavat vihreän siirtymän ja digitaalisen kehityksen mukanaan tuomiin vaatimuksiin ja tukevat vapaata liikkuvuutta Pohjolassa.
- Hyödynnetään digitalisaatiota ja koulutusta Pohjoismaiden välisten yhteyksien tiivistämiseksi entisestään.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

- Edistetään kaikkien ulottuvilla olevaa hyvää, tasa-arvoista ja turvattua terveyttä.
- Pyritään saamaan kaikki pohjoismaalaiset mukaan vihreään siirtymään ja digitaaliseen kehitykseen, hyödyntämään siirtymän potentiaalia sekä estämään sen mukanaan tuomien yhteiskunnallisten jakolinjojen lisääntyminen.
- Annetaan pohjoismaiselle kansalaisyhteiskunnalle, erityisesti lapsille ja nuorille vahvempi ääni ja osallisuus pohjoismaisessa yhteistyössä sekä lisätään heidän tuntemustaan naapurimaiden kielistä ja kulttuureista.

- Säilytetään Pohjolassa vallitseva luottamus ja yhteenkuuluvuus, yhteiset arvot ja pohjoismainen yhteinäisyys, ja pidetään sen keskiössä kulttuuri, demokratia, tasa-arvo, osallistaminen, syrjimättömyys ja sananvapaus.

Toimintasuunnitelman aloitteet, joissa kulttuurisektori on mukana

- Pohjoismaat kestävän ja kilpailukykyisen rakennus- ja kiinteistösektorin kärkimaina aiempaa pienemmillä ilmastovaikutuksilla
- Pohjoismainen aloite kestävästä elämäntavoista
- Pohjoismainen panostus mediaosaamiseen
- Vahvemmat panostukset lasten ja nuorten taitoon ymmärtää Pohjoismaiden kulttuureja ja kieliä
- Demokratia, osallisuus ja yhteenkuuluvuus Pohjoismaissa